

5. Проекти соціальної допомоги. Благодійний фонд «Карітас Полтава». URL: <https://dobro.ua>
6. Інформаційно-аналітичний звіт про надання соціальних послуг. Полтавський міський центр соціальних служб. URL: <https://facebook.com/pmcsssdm>

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Литовченко Дарина

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
darinalitovchenko6@gmail.com

Науковий керівник: *Котломанітова Галина*

Постановка проблеми. Проблема інклюзивної освіти та соціальної адаптації дітей з особливими освітніми потребами (ООП) є однією з найактуальніших у сучасному суспільстві. Сучасні соціально-економічні умови призводять до збільшення кількості дітей, які потребують особливих підходів у навчанні та вихованні. Часто традиційні методи не забезпечують достатньої ефективності у роботі з дітьми, які мають складні порушення розвитку. Пошук ефективних методів та інструментів для розвитку таких дітей є надзвичайно важливим завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науковій літературі представлено різноманітні праці, в якій розглянуто різноманітні аспекти інклюзивної освіти (О. Будник, М. Ворон, І. Гевко, А. Колупаєва, М. Порошенко, О. Таранченко), класифікації дітей з особливими освітніми потребами (Т. Власова, Г. Коберник, В. Лапшин, М. Певзнер, Б. Пузанов, В. Синов), шляхи вирішення питань соціальної адаптації таких дітей (О. Кас'яненко, С. Корнієнко, О. Матрос, Л. Міщик, О. Платонова, Н. Турчан, А. Шеремет).

Розділяємо думку О. Платонової, яка зазначає, що для ефективної інтеграції дітей з ООП в навчальне середовище необхідно не лише створення спеціалізованих освітніх умов, а й налагоджена міждисциплінарна взаємодія фахівців [3, с. 81]. Важливу роль у цьому процесі відіграє команда кваліфікованих спеціалістів, що складається з педагогів та медичних працівників, здатних здійснювати комплексну діагностику індивідуальних освітніх запитів учнів. На основі отриманих даних коригуються навчальні програми з урахуванням особливостей кожної дитини, застосовуючи сучасні підходи, зокрема елементи коучингу та інноваційні психотерапевтичні методики.

Мета статті – визначення основних напрямів соціально-педагогічної підтримки дітей з особливими освітніми потребами, а також аналіз її ефективності у створенні інклюзивного освітнього середовища.

Виклад основного матеріалу. Соціально-педагогічна підтримка дітей з особливими освітніми потребами є комплексом взаємопов'язаних заходів,

метою яких є оптимізація умов для інклюзивного навчання, розвитку особистості та соціальної адаптації дітей з особливими потребами. Вона базується на принципах інклюзії, рівності можливостей та врахуванні індивідуальних потреб кожної дитини. Головна мета підтримки – забезпечення оптимальних умов для розвитку особистості дитини, її інтеграції в суспільство та реалізації потенціалу.

Перші кроки у впровадженні інклюзивного навчання були зроблені у середині 1960-х років у США в межах реалізації проєкту «Головний старт». Ця програма охоплювала освітні та медичні послуги для дошкільнят і їхніх батьків. У 1972 році до звичайних класів почали долучати дітей з особливими потребами. Це стало знаковим експериментом, який продемонстрував можливість навчання всіх дітей разом, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей. Ця ініціатива отримала широку підтримку суспільства [1, с. 273–293].

Згодом, у 1975 році Конгрес США ухвалив закон, який гарантував право на безкоштовну освіту для всіх дітей, включаючи тих, хто має особливі потреби, та підкреслив важливість залучення батьків до освітнього процесу. Сьогодні у США діти з особливими освітніми потребами отримують доступ до інклюзивної освіти, яка разом із належною медичною підтримкою сприяє максимальному розвитку їхнього потенціалу.

В Україні офіційне запровадження інклюзивної освіти розпочалося на початку XXI століття, коли Міністерство освіти і науки України затвердило відповідний план дій. Ці історичні події засвідчують глобальну тенденцію до забезпечення рівних можливостей для всіх дітей та свідчать про зростання розуміння важливості інклюзивного навчання для розвитку суспільства [4].

Наступним кроком стала Концепція розвитку інклюзивної освіти (01.10.2010 р.), яка відповідає міжнародним нормативно-правовим стандартам, ратифікованих Україною. Її мета полягає у формуванні нової філософії суспільства, що передбачає позитивне ставлення до осіб із психофізіологічними порушеннями та інвалідністю; реалізації державної політики з гарантування прав дітей з особливими освітніми потребами; вдосконаленні освітньої системи й соціальної реабілітації завдяки впровадженню інноваційних технологій та адаптованого міжнародного досвіду.

Основою соціально-педагогічної діяльності в загальноосвітніх закладах слугує Закон України «Про освіту», у якому визначено роль соціального педагога. Цей фахівець покликаний створювати оптимальні соціальні, освітні та виховні умови для розвитку й соціалізації дітей і молоді з особливими освітніми потребами.

Соціальний супровід дітей з ООП в умовах інклюзивної школи є ключовим завданням соціального педагога. Проте, це питання має міждисциплінарний характер і передбачає залучення фахівців різних сфер, що ускладнює віднесення цієї діяльності виключно до компетенції однієї професії.

Обов'язки соціального педагога, завдання та повноваження педагогічних працівників в інклюзивному середовищі регулюються чинними нормативно-правовими актами, затвердженими МОН України. У цьому контексті

розглянемо основні положення, що визначають діяльність соціального педагога.

Соціальний педагог забезпечує соціально-педагогічний супровід учнів з особливими освітніми потребами, сприяє налагодженню ефективної взаємодії між школою, сім'єю, органами опіки, соціального захисту, охорони здоров'я, центрами соціальних послуг, громадськими й неурядовими організаціями. Це спрямовано на адаптацію дитини до умов соціального середовища та створення оптимальних умов для її гармонійного розвитку [2, с. 83–87].

До функціональних обов'язків соціального педагога належать: діагностична, прогностична, консультативна, профілактична, соціально-перетворювальна, захисна та організаційна функції.

Таким чином, роль соціального педагога в інклюзивному освітньому середовищі охоплює широкий спектр завдань, пов'язаний з усіма учасниками навчального процесу. Ефективність роботи залежить від узгодженої взаємодії між членами мультидисциплінарної команди, до якої входять соціальні педагоги, психологи, медичні працівники та інші фахівці. Основними напрямками їхньої діяльності є: оцінювання розвитку кожної дитини, складання та реалізація індивідуальних планів роботи, організація додаткових послуг, аналіз результатів спільної діяльності, підвищення кваліфікації учасників команди.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Соціально-педагогічна підтримка дітей з особливими освітніми потребами є важливим елементом інклюзивної освіти. Її ефективність залежить від комплексного підходу, що включає адаптацію навчального процесу, підготовку педагогів, підтримку батьків та створення інклюзивного середовища. Забезпечення таких умов сприятиме всебічному розвитку дітей та їхній соціальній інтеграції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Василенко О. М. Соціально-педагогічні умови адаптації молодших школярів з особливими потребами до навчання в загальноосвітній школі : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05. Хмельницький, 2010. 192 с. С. 273–293.
2. Лоза Т. В. Форми та методи соціально-педагогічної підтримки вихованців дитячих будинків сімейного типу під час їхньої підготовки до самостійного життя. *Наукові праці. Педагогіка*. Вип. 234. Т. 246. С. 83–87.
3. Платонова О. Г. Адаптація дітей з особливими освітніми потребами до освітнього середовища за допомогою методів коучингу та психотерапії. *Вісник*. 2023. № 23 (179). С. 81–86.
4. Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання : Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.10.2010 № 912. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya> (дата звернення: 27.12.2024)